

265. Het Franse dictee (1)

1. Een abbé (meervoud abbés) is een wereldlijk rooms-katholiek geestelijke in Franssprekende landen. A.C. staat voor appellation contrôlée. Het accent aigu (meervoud: accents aigus) is een diakritisch teken, net als het accent circonflexe en het accent grave (meervouden: accents circonflexes en accents graves). Als Franse vlaktemaat is de acre (meervoud: acres) 50 are. Met de Franse Adelaar wordt Frankrijk bedoeld. Een uitgave van Griekse of Romeinse klassieke schrijvers met weglating van de aanstootgevende passages ten behoeve of ten gebruike van de dauphin, de Franse kroonprins, kreeg de aanduiding 'ad (in) usum Delphini'. AFP is het Franse persbureau Agence France Presse. NB Ik vond ook meermaals *afranselen* (!).

2. De leraar had een mo-akte en wel mo A-Frans, een akte mo A. De frase (naar M. Proust) 'à la recherche du temps perdu' is een frase ter aanduiding van de herbeleving van een lang voorbijgane tijd, vooral door triviale aanleidingen. De ampère is de SI-eenheid van elektrische stroomsterkte (symbool: A). Het ancien régime is de staatsvorm tijdens en na de Franse Revolutie. A.O.C. is de aanduiding voor appellation d'origine contrôlée op Franse wijn. Appellatoir is een pseudo-Frans woord. De vertaling van 'après nous le déluge' is 'na ons de zondvloed' oftewel 'wie dan leeft, die dan zorgt'. Armagnac is een Franse alcoholhoudende drank. De ars antiqua is Franse polyfone muziek uit de dertiende eeuw (antoniem: ars nova, veertiende-eeuws). Mevrouw P. was militair attachée bij de Franse ambassade.

3. De babinskireflex (Jaarboek 2008) is genoemd naar een Franse neuroloog. Bachten de Kupe is het tussen de IJzer en de Franse grens gelegen deel van West-Vlaanderen. Een Frans balkon is niet groot. De bande noire was tijdens de Franse Revolutie de benaming voor de kapitalisten die kerkgoederen opkochten en heiligdommen vernielden. De bauméschaal is naar een Franse apotheker genoemd. 'Sacoche' is een belgicisme (een flandricisme is iets vergelijkbaars). De benedictine is een fijne Franse likeur, de bergerac een zoete witte Franse wijn. De bertillonage is een stelsel om een antropologisch signalement vast te stellen. Bezique is een Frans kaartspel. De bigarreau is een harde Franse kers, met name gekonfijt gebruikt voor het garneren van gebak.

4. De blauwvoeterij is de Vlaamse 19e-eeuwse beweging tegen de verfransingsdruk. De bluefort is een variëteit van de Franse kaas roquefort. Een bonne is een Franse kinderjuffrouw. Boulewerk is inlegwerk van dunne reepjes of blaadjes metaal in hout. De bourdalou is een kleine langwerpige (dames)po met deksel. De briard is een zekere langharige Franse herdershond. Brie is een zachte, romige Franse kaas. De brumaire (nevelmaand) is de tweede maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. De (het) carcan staat voor de ring van Vlaamse steden rond Brussel, opgevat als rem tegen de verfransende invloed van die stad.

5. De carmagnole is een lied en dans tijdens de eerste Franse Revolutie. De cavaillon (Jaarboek 2010, ook: charentais) is een kleine gele meloen met een enigszins geribbelde schil. Cayennepeper komt niet echt uit Cayenne. De CC is in België de Code Civil (het Franse, onder Napoleon tot stand gekomen Burgerlijk Wetboek van 1804), ook Code Napoléon geheten. De cedille is een teken onder de c. De chambre ardente was in Frankrijk een buitengewoon gerechtshof. Een chanelpakje is een driedelig damespakje, met name bestaande uit een recht rokje en een bloes of jumper, waarover een jasje wordt gedragen dat tot op de heupen reikt, beschouwd als klassieke outfit voor (zaken)vrouwen. Een chanson de geste is een Oudfrans heldendicht. Het (de) chantillykant is naar de betreffende stad genoemd. Een chassépotgeweer [sjas-poo] is een achterlader. Een chateaubriand is een biefstuk van ossenhaas (voor twee personen). Een chevalier is een ridder, vroeger een erfelijke titel bij de Franse adel. De chèvre is een zachte Franse geitenkaas. Een chouan is een aanhanger der Bourbons in de Vendée tijdens de eerste Franse Republiek (de Bataafse Republiek).

6. Ci-devants was tijdens de Franse Revolutie en het Keizerrijk een spotnaam voor voormalige adellijke en vorstelijke personen. Citoyen(ne) was een (aanspreek)titel ten tijde van de Franse Revolutie. De

clementine is een variëteit van mandarijn. Een coin de feu is een huisjasje. De (het) colbert is genoemd naar een Franse staatsman. In een Franse colère schieten is razend worden. Een comtoiseklok is een Franse hangklok met zeer grote slinger. Conté is tekenkrijt van een bepaald fabricaat. Het cotardsyndroom is een psychische aandoening waarbij iemand leeft in de waan niet te bestaan of al dood te zijn. Een couloir is een wandelgang. De courante is een oude Franse dans in driedelige maat met snel tempo. De cour de père Duchesne is het hof van Jan Vlegel. De CP is de Code Pénal, het Franse, onder Napoleon tot stand gekomen Wetboek van Strafrecht van 1810. Het croix de guerre is een zekere Franse militaire decoratie.

7. De darcy is de eenheid van permeabiliteit. In Verdun riep een adjudant 'debout les morts' (sta op, doden!). De decade is een tiendaagse week in de Franse republikeinse kalender. Het Deuxième Bureau, het Tweede Bureau, de Franse militaire inlichtingendienst. 'Dolfijn' was vroeger de gebruikelijke vertaling van 'dauphin', titel van de Franse kroonprins. De driekeizersslag is de benaming voor de slag bij Austerlitz. De dugazon is het karakter (ingénue of soubrette) en de stem van bepaalde soort (mezzosopraan) in Franse operettes. Van de ziekte van Dupuytren krijg je kromme vingers. De écu is de oude Franse daalder. Het Elysée is de naam van een achttiende-eeuws paleis in Parijs. De empirestijl slaat op het eerste Franse keizerrijk (het Empire). Het euville is een zekere soort van Franse kalksteen.

8. Een fabliau is in de oude Franse letterkunde een kleine humoristische en gewaagde vertelling. Het faro is een hazard- of kansspel met Franse kaarten. Het fauvisme is genoemd naar de wilde dieren. De Februarirevolutie vond plaats op 24 februari 1848. Flamingantisme staat tegenover franskiljonisme (Fransdolheid). Een flobert is een soort van licht geweer. De floréal is de achtste maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793 (bloemaand, bloemenmaand). De force de frappe is de militaire aanvalsmacht, met name de Franse strategische kernwapens. Franciseren is verfransen. Francofiele (gallofiele) Vlamingen zijn zeldzaam. Een vrolijke frans heeft een leven als vrolijke Frans. De French Connection dankt zijn naam aan een film. Een French letter is een condoom. De frimaire (rijpmaand) is de derde maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793, de fructidor (vruchtmaand) de twaalfde. Gallicanisme behelst (Frans) nationaal katholicisme. De Gallische haan is zinnebeeld van de Franse Republiek. Ganzenvoetjes zijn Franse aanhalingstekens, dubbele guillemets.

9. Het gaullisme is geïnvloed door Charles de Gaulle. De germinal (kiemmaand) is de zevende maand in de tijdrekening van de Franse Republiek van 1793. De Fransgezinden hadden de overhand. Frans-Guyana heeft als internetcode gf, als ISO-landcode GF. In de nacht der girondijnen werden jakobijnen vermoord. Het eau de goulard is een verkoelend en opdrogend heelmiddel. Bourgogne en bordeaux hebben als hoogste kwaliteitsaanduiding grand cru (meervoud: grand cru's). In de slag der gulden sporen (Guldensporenslag) versloegen de Vlamingen het Franse leger. Op zijn habberdegrieks doe je iets met de Franse slag. Hagois is met Frans doorspekt deftig Haags. De haute cuisine is de fijne Franse keuken, de grote kookkunst. Heine omschreef het vrolijke volk der Fransen als het heitres Franzosenvolk. De hermitage(wijn) is afkomstig van een gebergte aan de Rhône. Het woord 'vanille' is herverfranst. Het jeu de boules is een Frans balspel. Het jezuspapier is een Franse papiersoort. Een jocrisse is een onnozele hals, een uilskuiken. De Julirevolutie, de tweede Franse Revolutie was in 1830.

Rein Leentfaar